

Grzegorz Nancka

Z dziejów nauczania prawa rzymskiego u początków Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

Studia z Dziejów Państwa i Prawa Polskiego 19, 345-353

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

GRZEGORZ NANCKA
(KATOWICE)

Z dziejów nauczania prawa rzymskiego u początków Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

1. Wprowadzenie; 2. Romanistyka prawnicza w pierwszych latach działalności katowickiego wydziału; 3. Michał Staszków i jego droga do pracy na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach; 4. Michał Staszków jako pracownik Uniwersytetu Śląskiego 5. Podsumowanie.

1

Poznanie prawa rzymskiego odgrywa niezmiernie istotną rolę w procesie kształcenia osób podejmujących studia prawnicze. Nie można bowiem wyobrazić sobie sylwetki humanisty, przyszłego prawnika, nie znającego elementarnych pojęć leżących u podstaw współczesnej kultury prawnej. Pomimo że bez przerwy prowadzone są dyskusje na temat roli prawa rzymskiego w świecie współczesnym, jego przydatność w procesie kształcenia kolejnych pokoleń studentów jest niepodważalna¹. Prawo rzymskie należy do kanonu podstawowych i niezbędnych przedmiotów wykładanych w ramach studiów prawniczych, dlatego nie mogło go zabraknąć również na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego, na którym było nauczane od samego początku jego istnienia. Wykładane jest w śląskiej *Alma Mater* do dziś, jednakże jego losy kształtowały się na przestrzeni prawie pięćdziesięcioletniej historii UŚ rozmaicie. Niniejsze opracowanie ma na celu przedstawienie początkowych dziejów nauczania prawa rzymskiego na katowickiej uczelni oraz ukazanie postaci z nim związanych, w szczególności zaś sylwetki prof. Michała Staszkowa – pierwszego wykładowcy prawa rzymskiego na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach jako samodzielnej jednostce.

¹ Na ten temat zob. np.: E. Szymoszek, *Prawo rzymskie wciąż żyje!*, [w:] *Profesorowi Janowi Kodrębskiemu in memoriam*, red. A. Pikulska-Robaszkiwicz, Łódź 2000; W. Wołodkiewicz, *Czy prawo rzymskie przestało istnieć?*, Kraków 2003; idem, *Europa i prawo rzymskie. Szkice z historii europejskiej kultury prawnej*, Warszawa 2009; H. Kupiszewski, *Prawo rzymskie a współczesność*, Kraków 2013; M. Kuryłowicz, *Prawo rzymskie. Historia, tradycja, współczesność*, Lublin 2013.

2

Uniwersytet Śląski w Katowicach jako odrębna jednostka został powołany do życia rozporządzeniem Rady Ministrów z 8 czerwca 1968 r. – powstał z połączenia Wyższej Szkoły Pedagogicznej i Filii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Katowicach². Utworzono wówczas cztery Wydziały: Matematyki, Fizyki i Chemii, Humanistyczny, Wychowania Technicznego oraz Prawa i Administracji³. Nie można jednak zapomnieć, iż w Katowicach istniał już przed 1963 r. – na co wskazuje Adam Lityński – punkt konsultacyjny zaocznych studiów prawa i administracji, przy czym znajdował się on poza strukturą działającego również w Katowicach Studium Uniwersytetu Jagiellońskiego⁴. W utworzonym w 1963 r. Studium prowadzono bowiem początkowo jedynie studia matematyczne⁵. Istniały jednak plany, ażeby w Katowicach od roku akademickiego 1963/1964 uruchomić m.in. Wydział Prawa. Pisał o nich ówczesny rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego prof. Stefan Grzybowski w liście skierowanym do ministra oświaty⁶. Koncepcję tę udało się zrealizować dopiero wraz z powołaniem do życia Filii Uniwersytetu Jagiellońskiego w 1966 r. Od tego też czasu w Katowicach prowadzone są stacjonarne (dienne) studia prawnicze. Wraz z otwarciem studiów prawniczych utworzono stanowisko prodziekana Wydziału Prawa do spraw Filii Uniwersytetu Jagiellońskiego, które powierzono doc. drowi Mieczysławowi Sośniakowi⁷.

W katowickim oddziale krakowskiej uczelni utworzonych zostało siedem katedr, przy czym nie było wśród nich katedry prawa rzymskiego. Kadre naukową stanowili w znakomitej większości pracownicy UJ, chociaż zważyć należy, iż w 1966 r. Senat UJ postanowił przyjąć zasadę powierzania kierownictwa katedr osobom, które na stałe zamieszkują w Katowicach bądź też zamierzają się do Katowic przenieść⁸. Również w przypadku prawa rzymskiego obsadę kadrową za-

² Dz.U. z 1968 r., nr 18, poz. 116. Zob. też: *Wyrósł z dobrego drzewa... Uniwersytet Śląski 1968–1998. Fakty, dokumentacje, relacje*, red. A. Barciak, Katowice 1998, s. 19.

³ Struktura Uniwersytetu Śląskiego została utworzona zarządzeniem Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego z 31 lipca 1968 r. (Dz.U. MOiSW, nr A-10, poz. 71).

⁴ A. Lityński, *U początków Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego*, „Z Dziejów Prawa” 1999, cz. 2, s. 180.

⁵ „*Mądrość zbudowała sobie dom...*”. *Uniwersytet Śląski 1968–2008. Dzieje, dokumentacja, źródła*, red. A. Barciak, Katowice 2008, s. 49.

⁶ *Ibidem*, s. 48.

⁷ A. Lityński, *op. cit.*, s. 181.

⁸ *Ibidem*, s. 182; *Wyrósł z dobrego drzewa...*, s. 287–288 [wspomnienia prof. Kazimierza Popiółka].

pewniała Katedra Prawa Rzymskiego UJ⁹. Pewne zmiany nastąpiły w roku akademickim 1967/1968. Jak wynika z komunikatu kierownika katedry prof. Wacława Osuchowskiego z 31 stycznia 1968 r., skierowanego do Działu Planowania UJ, zajęcia z prawa rzymskiego w drugim semestrze tego roku akademickiego w miejsce dra Wiesława Litewskiego mieli prowadzić dr Janusz Sondel oraz mgr Karol Kolba¹⁰. Z kolei w piśmie skierowanym do prof. Kazimierza Popiołka, prorektora Uniwersytetu Jagiellońskiego dla Filii w Katowicach, prof. W. Osuchowski wyjaśnia, że będzie prowadził wykłady z prawa rzymskiego osobiście, korzystając jedynie od czasu do czasu z pomocy dra J. Sondla¹¹. Jednocześnie pokreślić należy, że w czasie semestru letniego roku akademickiego 1967/1968 zaczęła się zarysowywać wyraźna koncepcja, ażeby wykłady z prawa rzymskiego objął pracujący do tej pory na Uniwersytecie Wrocławskim doc. dr Michał Staszaków. Sprawa ta stała się przedmiotem posiedzenia Senatu UJ 29 maja 1968 r. Z wypisu z protokołu z tegoż posiedzenia wynika, iż doc. dr M. Staszaków miał zostać powołany na kierownika Zakładu Prawa Rzymskiego i wykładowcę tego przedmiotu od 1 października 1968 r.¹², co później stało się faktem. M. Staszaków został więc pierwszym w historii wykładowcą prawa rzymskiego na inaugurującym swe funkcjonowanie 1 października 1968 r. Uniwersytecie Śląskim.

3

Michał Staszaków urodził się 8 listopada 1929 r. w Słobódce. Po ukończeniu szkoły średniej podjął w 1949 r. studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Wrocławskiego. Jeszcze w ich trakcie, w roku 1951, został zastępcą asystenta w działającej tam Katedrze Prawa Rzymskiego. Po zakończeniu studiów magisterskich ubiegał się o posadę asystenta przy Katedrze Prawa Rzymskiego Uniwersytetu Wrocławskiego, czego dowodem jest sporządzona 30 września 1953 r. opinia kierownika

⁹ Akta osobowe prof. dra hab. Michała Staszakowa, cz. I, Archiwum UŚ, sygn. DSOS/120 [dalej: Akta, cz. I], k. 80. W wypisie z protokołu z posiedzenia Senatu UJ wskazano pensum przedmiotu prawo rzymskie. Na życzenie studentów II roku Studium Zaocznego prof. W. Osuchowski zorganizował 31 godzin wykładów z prawa rzymskiego; Akta osobowe prof. dra hab. Michała Staszakowa, cz. II, sygn. DSOS/120 [dalej: Akta, cz. II], k. 290: Z pisma skierowanego przez Prorektora Uniwersytetu Jagiellońskiego prof. Kazimierza Popiołka wynika wyraźnie, że zajęcia z prawa rzymskiego prowadzone były początkowo przez trzy osoby: prof. W. Osuchowskiego (wykłady, 60 godz.) oraz dra W. Litewskiego i mgra K. Kolbę (ćwiczenia, 30 godz.).

¹⁰ Akta, cz. II, k. 289. Dr J. Sondel miał prowadzić 30 godz. wykładów i 15 godz. ćwiczeń na studiach stacjonarnych, natomiast 12 godz. ćwiczeń – na studiach zaocznych.

¹¹ Akta, cz. II, k. 291.

¹² Akta, cz. I, k. 80.

Katedry Prawa Rzymskiego¹³. Prof. Jerzy Falenciak, kierujący wówczas wrocławską katedrą, wskazuje, iż po ukończeniu studiów pierwszego stopnia na wrocławskiej uczelni, M. Staszaków przeniósł się na studia drugiego stopnia na Wydział Prawa Uniwersytetu Warszawskiego. Tam też napisał pracę pod tytułem *Vindicta*, na podstawie której uzyskał tytuł magistra prawa – studia drugiego stopnia ukończył z wynikiem bardzo dobrym. Praca ta została uznana przez J. Falenciaka za „twórczy, a nawet odkrywczy wkład mgra M. Staszakowa do nauki prawa rzymskiego”¹⁴. Kierownik Katedry Prawa Rzymskiego Uniwersytetu Wrocławskiego wskazuje również, że „pokaźne wyniki romanistyczno-prawnych studiów, jak na bardzo młodego człowieka, pozwalają przewidywać dla niego na przyszłość wielkie możliwości naukowe w zakresie historii praw. Mgr M. Staszaków jest wybitnie inteligentny, czytany, wszechstronny, zna obce języki. Historia prawa, a w szczególności dzieje wczesnego prawa rzymskiego, należą do jego głębokich zamiłowań¹⁵. Prof. J. Falenciak nie omieszczał również dodać, iż zaletą M. Staszakowa miało być to, iż „jego materialistyczny bez reszty światopogląd uwidacznia się najwyraźniej w jego badaniach naukowych”¹⁶. Nie pominął też charakterystyki zdolności dydaktycznych M. Staszakowa: wspominał, że pełnił on jeszcze w okresie studiów obowiązki młodszego asystenta, prowadzone przez niego zajęcia cieszyły się uznaniem, a sam prowadzący cechował się schludnością i zmysłem organizacyjnym¹⁷.

Nie była to jedyna pozytywna wypowiedź na temat Staszakowa. Jak wynika z opinii sporządzonej przez dziekana Wydziału Prawa Uniwersytetu Wrocławskiego już jako student interesował się on prawem rzymskim i pozostawał w kontakcie z Katedrą. Do chwili sporządzenia opinii, a więc do 20 sierpnia 1957 r., opublikował trzy artykuły, skrypt i kilka recenzji drobniejszych prac. Nadto „w latach 1954–56 M. Staszaków złożył egzaminy kandydackie (wynik b. dobry), obecnie ma na ukończeniu pracę kandydacką (doktorską)”¹⁸. W opinii mowa również o licznych atutach asystenta, do których należy m.in. znajomość języków obcych. W ocenie dziekana będzie ona szczególnie przydatna podczas planowanego wówczas wyjazdu do Włoch, podczas którego miało dojść do uzupełnienia materiałów do pracy na temat genezy rzymskiego procesu cywilnego. Autor opinii wspominał również, iż M. Staszaków poświęcał dużo czasu pracy dydaktycznej i osiągał w niej bardzo dobre wyniki¹⁹.

¹³ Akta, cz. II, k. 274.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ Akta, cz. II, k. 274.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ Akta, cz. II, k. 277

¹⁹ *Ibidem*.

Edward Szymoszek, przeprowadzający po latach analizę dorobku M. Staszkowa, również nie szczędził mu pochwał: „kilkuletnie zaledwie studia M. Staszkowa nad dziejami prawa rzymskiego w średniowieczu przyniosły rezultaty nowe i bardzo imponujące dla dalszej oceny dorobku szkoły glosatorów”²⁰. Jego dokonania „powinny zainteresować wszystkich badaczy zajmujących się dziejami prawa rzymskiego w średniowieczu”²¹. Podobnie w zakresie badań nad archaicznym procesem rzymskim M. Staszków był zdaniem E. Szymoszka „do dyskusji bardzo dobrze przygotowany”²² oraz „śmiało wkraczał w trudne i zawiłe spory”²³. Jednak nie w każdym przypadku poglądy M. Staszkowa przyjmowane były bez zarzutu. E. Szymoszek wskazuje tutaj na krytyczne uwagi Władysława Bojarskiego do pracy *Vim dicere. Studia nad genezą procesu rzymskiego*, przy czym jednocześnie akcentuje, iż zdaniem W. Bojarskiego praca ta „jest niewątpliwie dużym przyczynkiem do polskiej literatury romanistycznej”²⁴. Według E. Szymoszka „najistotniejsze jest to, że dzięki obcojęzycznym wersjom swoich prac wszedł M. Staszków na trwałe do światowej romanistyki i żaden autor poważniejszego opracowania nie może pominąć jego ustaleń”²⁵.

Sam M. Staszków, starając się o pracę na Uniwersytecie Śląskim, przygotował obszerną „Informację o przebiegu pracy naukowej”²⁶ w której wskazuje, iż w trakcie studiów na Uniwersytecie Warszawskim uczestniczył w seminarium z prawa rzymskiego prowadzonym przez prof. Edwarda Gintowta. Zwraca jednocześnie uwagę, że praca magisterska napisana w ramach niniejszego seminarium została później ogłoszona drukiem²⁷. Szczegółowo charakteryzuje przebieg swojej kariery naukowej: latach 1953–1962 był kolejno asystentem, starszym asystentem i adiunktem w Katedrze Prawa Rzymskiego Uniwersytetu Wrocławskiego. Zajmował się w tym czasie problematyką rzymskiego prawa procesowego. Wyrazem tych zainteresowań są publikacje: *Teoria o Selbsthilfe i jej „nowocześni krytycy”*²⁸, *Vindex*

²⁰ E. Szymoszek, *Szkoła glosatorów w polskiej literaturze historycznoprawnej. Poglądy Michała Staszkowa. Część II*, „Z Dziejów Prawa” 2003, cz. 4, s. 21.

²¹ *Ibidem*.

²² E. Szymoszek, *Michał Staszków jako romanista (1929–1992)*, „Z Dziejów Prawa” 2005, cz. 6, s. 19.

²³ *Ibidem*.

²⁴ *Ibidem*, s. 20.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ Akta, cz. II, k. 296; Akta cz. I, k. 58–60. Jak zaznaczył sam autor, w załączonym do niej spisie publikacji zostały pominięte drobne noty i sprawozdania oraz artykuły o charakterze publicystycznym.

²⁷ M. Staszków, *Vindicta*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Wrocławskiego” 1956, Seria A, nr 6, s. 5–30.

²⁸ Idem, *Teoria o Selbsthilfe i jej „nowocześni krytycy”*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Wrocławskiego” 1960, Prawo VII, nr 27, s. 201–216.

²⁹, *Vim dicere. Studia nad genezą procesu rzymskiego*³⁰, *Czy w procesie legisakcyjnym można było alieno nomine agere?*³¹, *Le commentaire de Gaius sur la vindicte*³² oraz *Vim dicere im altrömischen Process*³³. Prócz tego w latach 1955–1959 zajmował się historią sądownictwa wiejskiego w Polsce przedrozbiorowej, czego efektem była praca doktorska *Przestępstwa i kary w sądownictwie wiejskim Polski XV–XVIII w.* napisana pod kierunkiem prof. Seweryna Wysłoucha. Opublikował również kilka artykułów odnoszących się do tej tematyki³⁴.

W roku akademickim 1958/1959 odbył studia w Institut Universitaire d'Études Européennes w Turynie i na seminarium prof. Roberta Pelloux, w związku z czym napisał pracę o tzw. prawach ekonomiczno-społecznych w konstytucjach zachodnioeuropejskich³⁵. Od roku 1963 zajmował się natomiast doktryną prawną średniowiecza, o czym świadczą przywołane przez niego w spisie publikacji pozycje³⁶. Ponadto w swym życiorysie wskazuje, iż w kręgu jego zainteresowań znajduje się problematyka prawa wynalazczego i patentowego³⁷.

²⁹ Idem, *Vindex*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Wrocławskiego” 1961, Classica Wratislaviensia 1, nr 38, s. 75–95.

³⁰ Idem, *Vim dicere. Studia nad genezą procesu rzymskiego*, Wrocław 1961.

³¹ Idem, *Czy w procesie legisakcyjnym można było alieno nomine agere?*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Wrocławskiego” 1961, Prawo VIII, nr 34, s. 5–12.

³² Idem, *Le commentaire de Gaius sur la vindicte*, [w:] *Studi in Memoria di S. Solazzi*, Napoli 1962, s. 369–381 [przedr. „Labeo” 1962, vol. 8, s. 317–329].

³³ Idem, *Vim dicere im altrömischen Process*, „Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte“ 1963, Romanistische Abt. LXXX, s. 83–108.

³⁴ Idem, *Przestępstwa przeciwko Kościołowi i religii w księgach sądowych wiejskich*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Wrocławskiego” 1958, Seria A, nr 10, Prawo III, s. 161–184; idem, *Zabójstwo i zranienie w sądownictwie wiejskim Małopolski XV–XVIII wieku*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Wrocławskiego” 1958, Seria A, nr 15, Prawo IV, s. 193–205; idem, *Kradzież w sądownictwie wiejskim Małopolski XV–XVIII wieku*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Wrocławskiego” 1959, Seria A, nr 22, Prawo VI, s. 57–65; idem, *Sprawy o zabranie sławy w sądownictwie wiejskim Małopolski XV–XVIII wieku*, „Lud” 1960, t. 46, s. 155–164.

³⁵ Idem, *Quelques remarques sur les droits économiques et sociaux*, [w:] *Essais sur les droits de l'Homme en Europe*, red. R. Pelloux, Torino 1961, s. 45–55.

³⁶ Idem, „Civitas” et „respublica” chez les glossateurs, [w:] *Studi in onore Edoardo Volterra*, t. 3, Milano 1971, s. 605–612; idem, *Komuna w doktrynie glosatorów*, „Czasopismo Prawno-Historyczne” 1967, t. XIX, z. 1, s. 49–70; idem, *Przyczynek do zagadnienia osobowości prawnej w średniowiecznej cywilistyce*, „Acta Universitatis Wratislaviensis” 1969, Prawo XXIII, nr 87, s. 107–133. M. Staszaków w sporządzonym przez siebie spisie publikacji informuje jeszcze o złożonej do druku pracy *Les glossateurs et la commune*. Nie udało się jej jednak odnaleźć w żadnej bibliografii, można więc z dużą dozą prawdopodobieństwa przypuszczać, że nigdy się nie ukazała.

³⁷ Idem, *Twórca projektu wynalazczego i jego prawa*, [w:] *Konferencja naukowa „Pierwsze pięćdziesiąt lat prawa wynalazczego 1962–1967”*, Wrocław 1968, s. 3–29; idem, *Autorstwo i współautorstwo projektu wynalazczego*, „Wynalazczość i Racjonalizacja” 1968, nr 5, s. 7–10; idem, *Prawo*

Habilitował się na Wydziale Prawa Uniwersytetu Wrocławskiego na podstawie monografii *Komuna w doktrynie prawnej XII–XIV*³⁸. Recenzentami pracy byli prof. Konstanty Grzybowski, prof. Kazimierz Kolańczyk, prof. Jan Baszkiewicz oraz prof. J. Falenciak. Na podstawie tejże pracy Rada Wydziału w 10 listopada 1967 r. przyznała M. Staszcowi stopień naukowy z prawa rzymskiego oraz historii doktryn politycznych i prawnych³⁹.

4

Michał Staszków stał się pracownikiem UŚ 1 października 1968 r. i od tego też czasu prowadził zajęcia z prawa rzymskiego⁴⁰. Został wówczas powołany na stanowisko docenta etatowego w Katedrze Powszechnej Historii Państwa i Prawa na Wydziale Prawa⁴¹. 1 października 1969 r. został powołany na stanowisko kierownika Zakładu Prawa Rzymskiego na Wydziale Prawa i Administracji, na okres od 1 października 1969 do 30 września 1972 r.⁴². 4 października 1973 r. został ponownie powołany na to stanowisko funkcję tę sprawował łącznie od 1 października 1972 r. do 30 września 1975 r.⁴³. Na podstawie dostępnych materiałów archiwalnych można z dużą dozą prawdopodobieństwa przypuszczać, iż w pierwszych latach funkcjonowania Wydziału Prawa i Administracji UŚ M. Staszków samodzielnie prowadził wszystkie zajęcia z prawa rzymskiego. W aktach nie znajduje

wynalazcze w zarysie, Wrocław 1968; cykl artykułów *Problemy prawne postępu technicznego*: idem, *Cechy współczesnej twórczości technicznej*, „Racjonalizator Dolnośląski” 1968, nr 1, s. 7–8; idem, *Aktualne problemy prawa patentowego*, „Racjonalizator Dolnośląski” 1968, nr 2, s. 9–10. Wg M. Staszkowa złożono do druku pracę *Wynalazek, wzór użytkowy, projekt racjonalizatorski*, nie figuruje ona jednak w żadnym z opracowań bibliograficznych z tamtego okresu.

³⁸ Idem, *Komuna w doktrynie prawnej XII–XIV wieku*, Wrocław 1968.

³⁹ Akta, cz. I, k. [12]. Zgodnie z zamieszczoną w aktach osobowych M. Staszkowa informacją w sprawie przewodu habilitacyjnego, został on otwarty w 1966 r. na podstawie opublikowanej w 1961 r. pracy *Vim dicere. Studia nad genezą procesu rzymskiego*. Wszyscy recenzenci byli zgodni co tego, że dorobek naukowy uzasadnia nadanie stopnia docenta, jednakże wątpliwości budziło to, czy podstawą habilitacji może być wskazana praca. M. Staszków zgłosił więc w jej miejsce pracę *Komuna w doktrynie prawnej XII–XIV wieku*. Zob. też: I. Żeber, *Michał Staszków*, [w:] *Pamięci zmarłych Profesorów i Docentów Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego*, red. L. Lehmann, M. Maciejewski, Wrocław 2010, s. 260.

⁴⁰ Akta, cz. I, k. 271

⁴¹ M. Staszków został powołany na stanowisko docenta etatowego w Katedrze Powszechnej Historii Państwa i Prawa na Wydziale Prawa Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach pismem Ministra Oświaty nr DU-4-1971/323/68. Akta, cz. I, k. 93.

⁴² Akta, cz. I, k. [190].

⁴³ *Ibidem*, k. [173].

się żadna informacja na temat wypromowanych przez niego doktorów z zakresu prawa rzymskiego.

Oprócz kierowania Zakładem Prawa Rzymskiego, M. Staszaków pełnił w strukturze katowickiego Wydziału również inne funkcje. 2 października 1972 r. został powołany na stanowisko dyrektora Instytutu Historii Państwa i Prawa Wydziału Prawa i Administracji UŚ, na okres od 1 października 1972 r. do 30 października 1975 r.⁴⁴. Wskutek zmian organizacyjnych, 6 września 1973 r. został odwołany z tejże funkcji z dniem 1 października 1973 r., lecz równocześnie od początku roku akademickiego 1973/1974 została powierzona mu funkcja pełniącego obowiązki dyrektora Instytutu Nauk Prawno-Ustrojowych Wydziału Prawa i Administracji UŚ⁴⁵. Był również m.in. dziekanem (od 1 stycznia 1970 r. do 30 września 1971 r.) oraz prodziekanem (od 1 lipca 1973 r. do 30 września 1975 r.) Wydziału Prawa i Administracji⁴⁶.

Od początku pracy na śląskiej uczelni M. Staszaków publikował liczne prace – z zakresu szeroko pojętej historii prawa⁴⁷ oraz z dziedziny prawa wynalazczego i patentowego⁴⁸. To właśnie wokół problematyki postępu technicznego oraz wynalazczości i racjonalizacji skupiały się zainteresowania naukowe M. Staszakowa od lat 70. XX w.⁴⁹. Był wówczas promotorem pierwszych rozpraw doktorskich z zakresu prawa wynalazczego i patentowego. Problematyką tą zajmował się do końca życia. Zmarł 10 października 1992 r.

Zmiana zainteresowań naukowych M. Staszakowa była po części związana z przeprowadzoną w 1975 r. reformą studiów prawniczych, opartą w znacznej mierze na projekcie prof. J. Baszkiewicza. Zakładana przez autora „idea elastyczności” studiów nie znalazła odzwierciedlenia w rzeczywistości. Reforma doprowadziła do połączenia prawa rzymskiego oraz powszechnej historii państwa i prawa w jeden przedmiot – historię prawa⁵⁰. Prawo rzymskie straciło w związku z tym status od-

⁴⁴ *Ibidem*, k. [174].

⁴⁵ *Ibidem*, k. [169–170].

⁴⁶ *Ibidem*, k. [186] i k. [171]. Co do pozostałych funkcji pełnionych przez M. Staszakowa zob. E. Szymoszek, *Michał Staszaków*, PSB, t. XLII, red. A. Romanowski, Warszawa–Kraków 2003–2004, s. 555–557.

⁴⁷ M. Staszaków, *Przyczynek do zagadnienia osobowości prawnej w średniowiecznej cywilistyce*, „Acta Universitatis Wratislaviensis” 1969, Prawo XXIII, nr 87, s. 107–133; idem, *Uwagi o sytuacji prawnej jeńców wojennych w źródłach rzymskich i doktrynie prawnej średniowiecza*, „Acta Universitatis Wratislaviensis” 1970, Prawo XXXII, nr 125, s. 157–162.

⁴⁸ Idem, *Zarys prawa wynalazczego*, Katowice 1970; idem, *Instytucje prawa patentowego*, Katowice 1972; *Wielojęzyczny słownik patentowy*, oprac. M. Staszaków, Katowice 1972.

⁴⁹ Co do jego późniejszego życiorysu, już po zmianie zainteresowań naukowych, zob. np. E. Szymoszek, *Michał Staszaków*, PSB, s. 555–557.

⁵⁰ W. Wołodkiewicz, *Czy prawo rzymskie będzie istnieć? Uwagi na marginesie nowych prac nad reformowaniem studiów wyższych*, „Palestra” 2012, R. LVII, nr 9–10, s. 210.

rębnego przedmiotu i nauczane było odtąd w dużo mniejszym wymiarze. Rychło jednak okazało się, że istnieje potrzeba nauczania prawa rzymskiego jako odrębnego przedmiotu, w związku z czym od początków lat 80. zaczęło ono odzyskiwać swoją pozycję.

5

Bez wątpienia starania władz uniwersyteckich w zakresie pozyskania samodzielnego pracownika naukowego wykładającego prawo rzymskie zasługują na pochwałę. M. Staszków był osobą o szerokich zainteresowaniach, korzystne było również to, iż na trwale związał się z katowickim wydziałem. Z drugiej strony – te szerokie zainteresowania zapewne przyczyniły się do tego, że łatwo było mu zamienić prawo rzymskie na prawo wynalazcze.

Najlepszym podsumowaniem niniejszych rozważań będą słowa prof. A. Lityńskiego: „I tak to się zaczęło. Takie były początki. Ciąg dalszy trzeba będzie napisać”⁵¹.

⁵¹ A. Lityński, *op. cit.*, s. 192.